

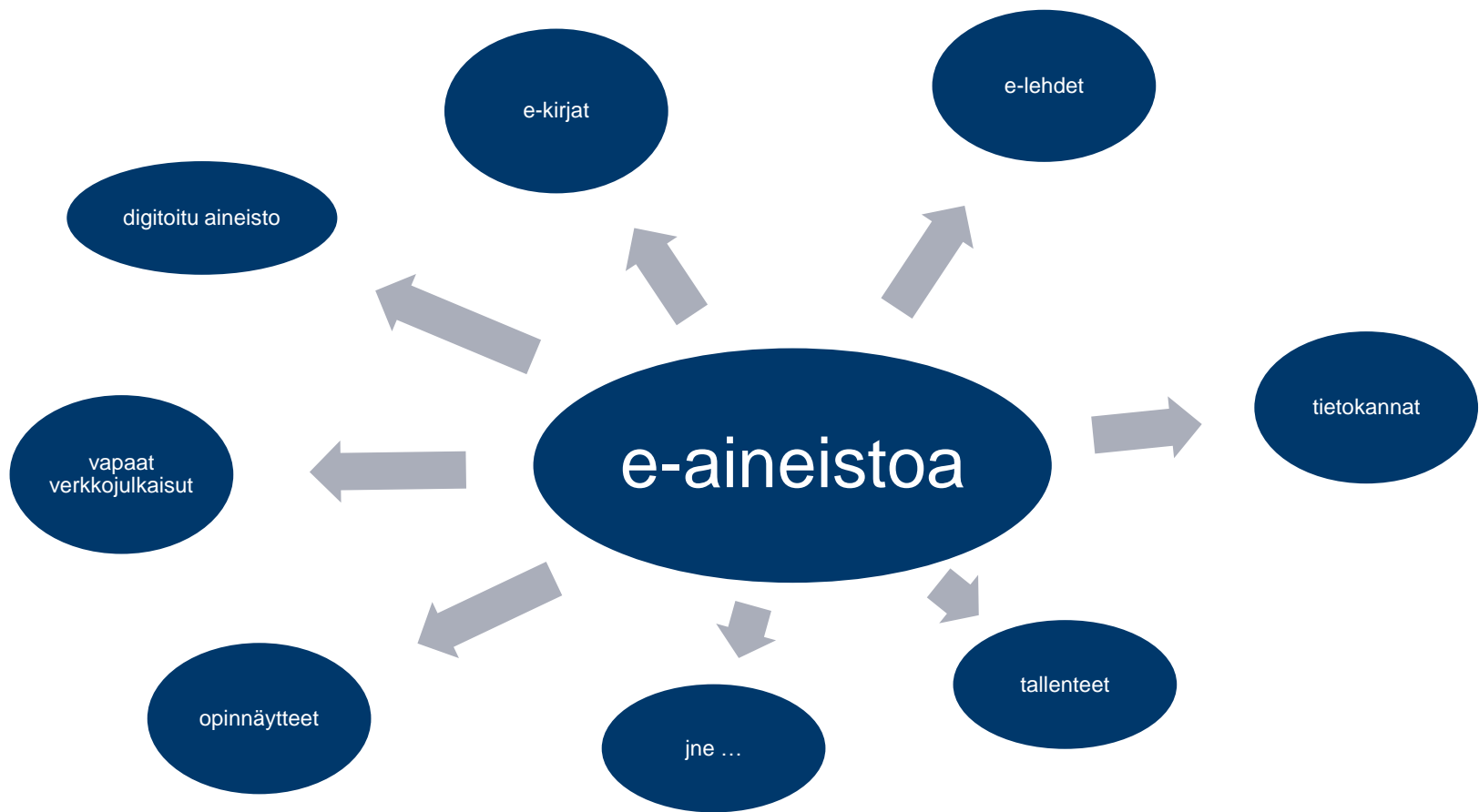
E-aineisto Melindassa

Minttu Hurme, tietojärjestelmäasiantuntija
Kuvailupäivät 26.3.2014

E-aineisto Melindassa

- Yleisesti e-aineistosta Melindassa ja sen lukumääriä
 - Nykyisiä e-aineistoprosesseja
 - Avoimia kysymyksiä e-aineistoihin liittyen
 - Mahdollisia e-aineistoprosesseja
 - Laajempia kysymyksiä
-
- Lisäksi näkökulmapuheenvuoro: Maria Kovero, Helsingin yliopiston kirjasto

- puhuttaessa e-aineistoista Melindassa puhutaan toki e-aineiston **metatiedosta** Melindassa – Melindassa ei ole kokotekstejä, videoita yms. kokonaisia e-aineistoja

E-aineiston erityispiirteitä

- paikalliskäyttöisen e-aineiston eli sähköisten tallenteiden (disketit, CD-ROMit, muistitikut, yms.) osalta kuvailun prosessit ja tarvittava metatieto ovat melko yhtäläisiä painettujen julkaisujen kanssa
- erityisesti lisensoidulla e-aineistolla on kuitenkin paljon sellaisia ominaisuuksia, joihin perinteinen kuvailu ei ota kantaa, ja jotka ovat kuitenkin aineiston käytön kannalta hyvin merkittäviä (esim. linkki-, lisenssi- ja käyttöoikeustiedot)
 - nämä ominaisuudet ovat usein lisäksi muuttuvia
 - kuuluvatko bibliografiseen vai varastotietueeseen?

E-aineistot muissa palveluissa ja järjestelmissä

- e-aineistojen toimittajat ja eri julkaisuarkistot tarjoavat aineistojensa käyttöön **omia käyttöliittymiään ja hakupalveluitaan**
- **Nelli-portaali** (Metalib ja SFX) tarjoaa metahaku- ja linkityspalvelut organisaatioiden hankkimien lisensoitujen (ja vapaiden) e-aineistojen käyttöä varten
- **Finna** pyrkii tarjoamaan yhden asiakaskäyttöliittymän sekä perinteisille että e-aineistoille

Melinda – kirjastojen kansallinen metatietovaranto

- Melinda on ensisijaisesti kirjastojen yhteinen kuvailevan metatiedon tuotantoympäristö
- Lisäksi se toimii (toistaiseksi) yhteisenä hakukäyttöliittymänä sekä asiakkaille että kirjastoammattilaisille Melinda-kirjastojen aineistoihin

Milloin e-aineistojen kuvailutietoa tarvitaan Melindaan ja/tai kirjastotietokantaan?

Muun muassa seuraavissa tapauksissa:

- kun e-aineiston metatiedot eivät ole muuten saatavilla tai haettavissa
- kun halutaan ulkomaiselle e-aineistolle kotimainen (suomen/ruotsinkielinen ja/tai muuten lokalisoitu) kuvailu
- kun halutaan e-aineistolle kirjastoammattilaisen tekemä kuvailu
- kun halutaan linkittää:
 - e-aineiston ja perinteisen aineiston metatiedot yhteen
 - e-aineiston metatiedot henkilöiden ja yhteisöjen auktoriteettitietoihin

Melindan e-aineistot nykyään

- Organisaatioittain vaihtelevat:
 - sekä se, mistä kaikista organisaation käytössä olevista e-aineistoista on kuvailutiedot paikallisessa kirjastotietokannassa,
 - että se, mikä osa näistä metatiedoista on tuotu Melindaan tai tuotettu Melindassa
- Nellistä hyvin löytyvien aineistojen kuvailutiedot ovat harvemmin kirjastotietokannoissa, esim.
 - tietokannat
 - kaupalliset ulkomaiset e-lehdet

...

...

- E-kirjapakettien aineistotoimittajilta saatavat kuvailutiedot (esim. **Ebrary**) viedään useissa organisaatioissa pakettina paikalliskantaan
 - tällä hetkellä niitä tuo Melindaan vain Turun AMK
- Sen sijaan yksittäisinä ostetut e-kirjat kuvaillaan (tai metatiedot tuodaan) yksittäin
 - tapahtunee useimmiten Melindassa

...

■ ■ ■

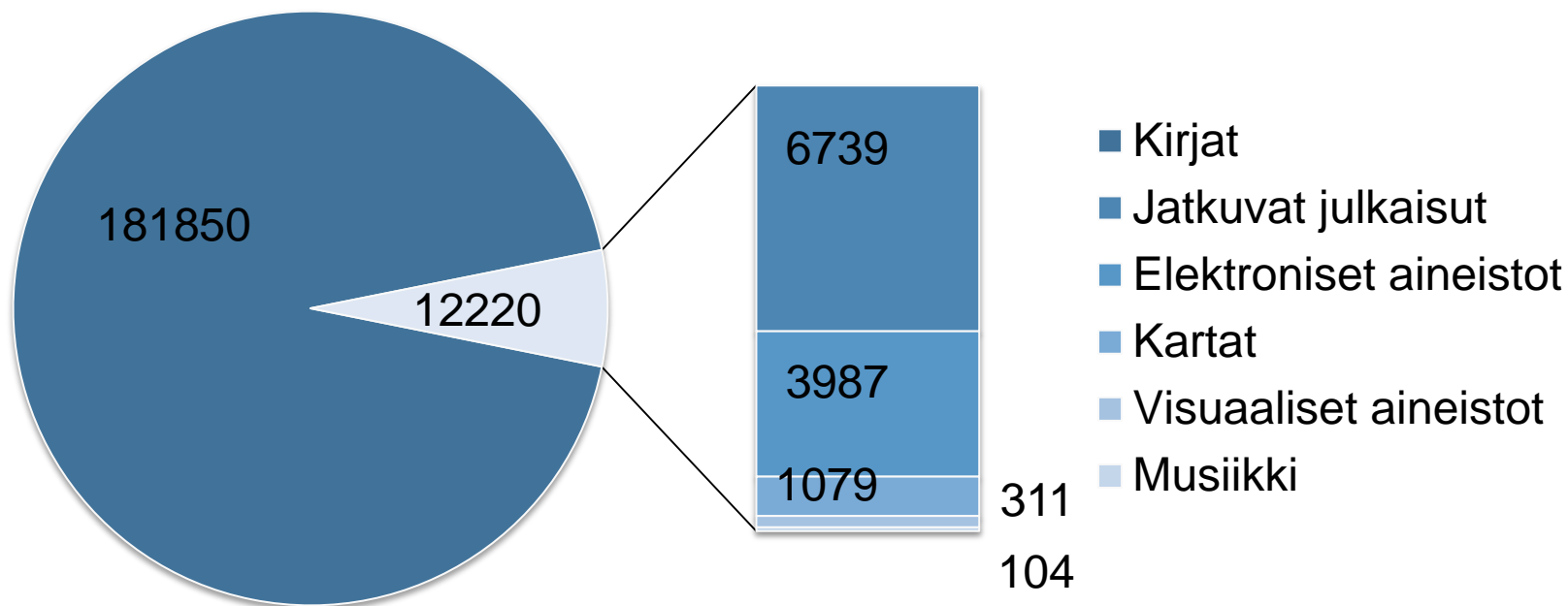
- organisaatioiden omista julkaisuarkistoista löytyvien e-opinnäytteiden (ja painettujen opinnäytteiden) kuvailutietoja lisätään vaihtelevasti kirjastotietokantoihin ja Melindaan
- Vapaasti verkosta löytyvät julkaisujen kuvailutiedot (esim. julkishallinnon julkaisusarjat) löytyvät Melindasta silloin kun jokin organisaatio on niitä tarvinnut
- Kansallisbibliografiaan luetteloitu e-aineisto (mukaan lukien digitoitu kansalliskokoelma-aineisto) löytyy Melindasta

Lukuja Melindan e-aineistosta (24.3.2014)

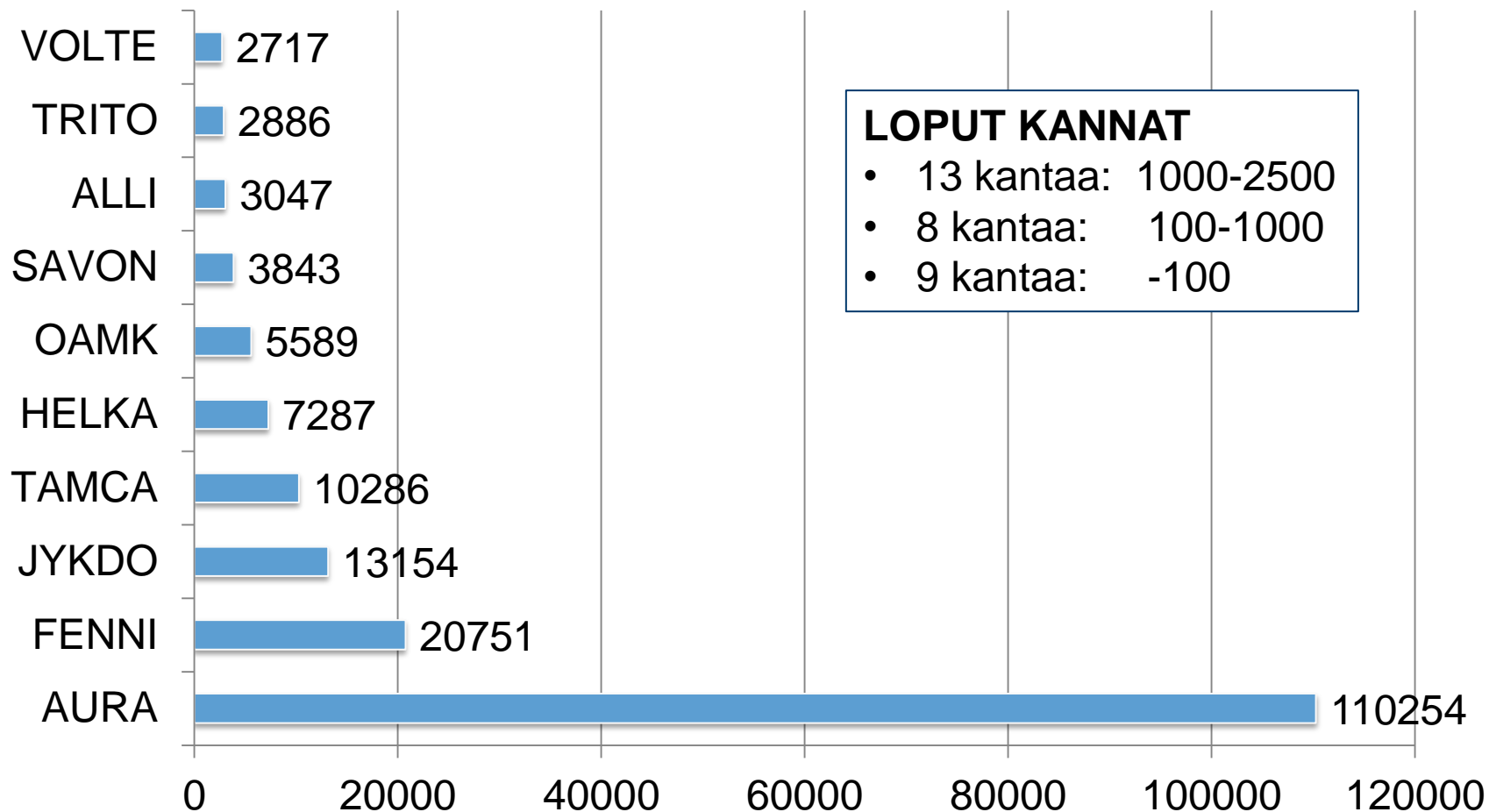
194 960

- mediatyyppi **elektroninen** (kentässä 337)
- n. 3 % Melindan kokonaistietuemäärästä

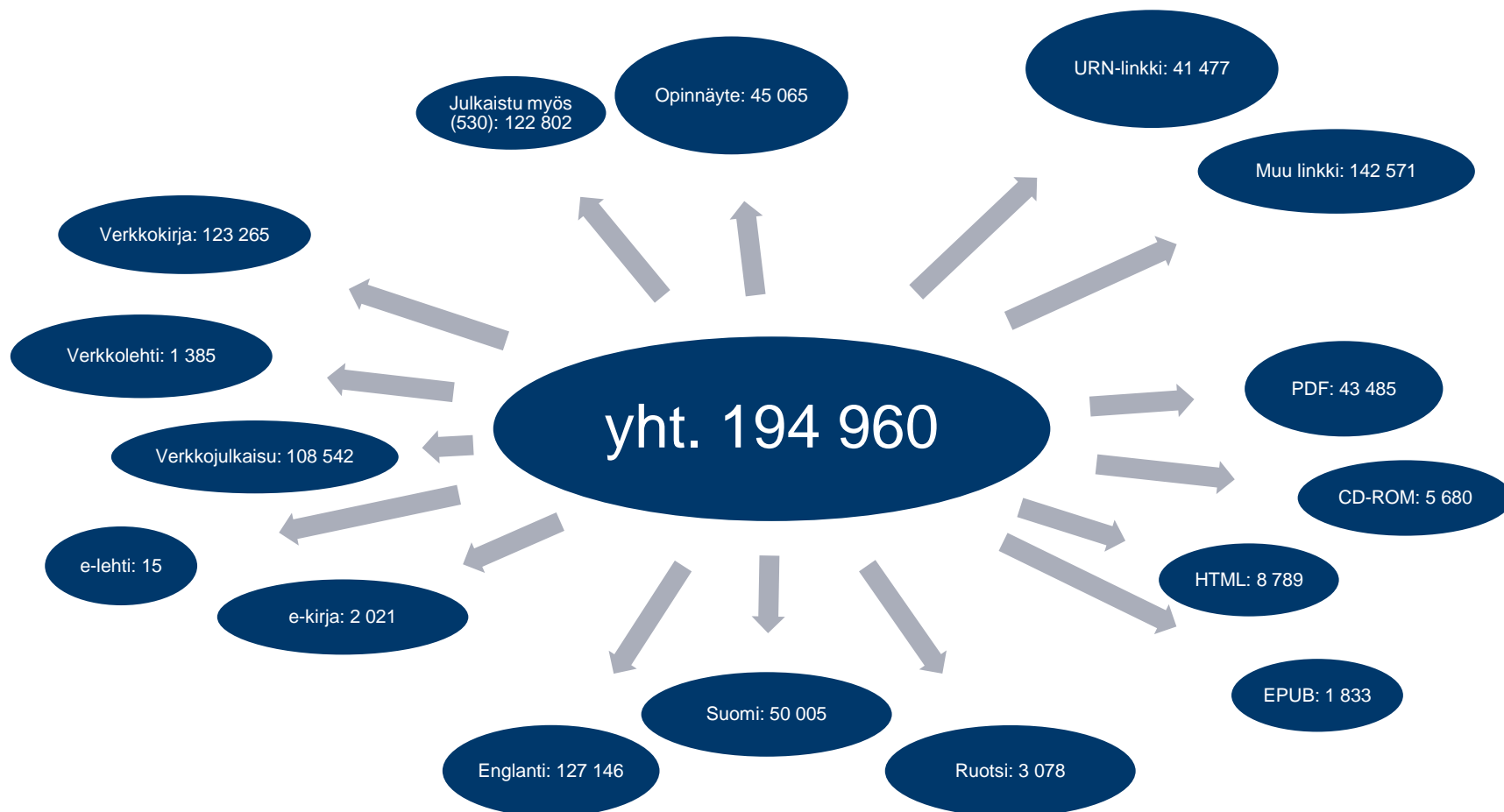
... aineistotyypeittäin

... paikalliskannoittain

... muita lukumääriä

Tapaus 1: Turun AMK:n Ebrary-kirjat

- Turun AMK:n hankkiman Ebraryn e-kirjapaketin metatiedot siirretään Ebraryltä saaduista päivityksistä ensin paikallisesti paikalliseen kirjastotietokantaan (Aura)
- Aurasta poimitut tietueet siirretään Kansalliskirjastossa Melindaan
- Päivitykset ja poistot kirjapaketin metatietoihin tulevat kuukausittain
- Olisi järkevää kääntää prosessi niin, että kirjapaketin tiedot päivitettäisiin Melindaan ja siirtyisivät sieltä paikalliskantaan automaattisesti

Tapaus 2: MPKK:n julkaisuarkistoaineisto

- Pääasiassa opinnäytteitä sisältävän Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisuarkiston aineiston päivittyessä siirtyvät aineiston metatiedot automaattisesti Melindaan, ja sieltä paikalliseen kirjastotietokantaan (Taisto) automaattisesti replikoinnilla
- Prosessia helpottavat e-aineiston
 - kohtalaisen vähäinen määrä ja päivitysväli
 - keskenäinen yhdenmukaisuus, jolloin konversio Dublin Coresta MARC 21:een on saatu kelvolliseksi

Paljon avoimia kysymyksiä

- Mitä kaikkea sellaista e-aineistoa, johon kirjastot tarvitsevat / haluavat tehdä / saada paikallistettua kuvailua?
- Mitä kaikkea voidaan / halutaan tehdä keskitetysti, mitä paikallisesti?
 - päällekkäisen työn välttäminen vs. organisaatioiden omat tarpeet
 - järjestelmien tarjoamat mahdollisuudet (ja niiden puute)
- Miten kohdellaan e-aineiston muuttuvia tietoja?
 - aineiston käyttöön liittyvät tiedot: linkit, lisenssit, käyttöoikeudet
 - itse aineiston mahdollinen muuttuvuus

...

- Aineistontoimittajilta saatavan kuvailutiedon kohdalla haasteita aiheuttavat mm:
 - kuvailutiedon käyttöoikeudet
 - kuvailutiedon vaihteleva laatu
 - sama aineisto eri paketeissa / toimittajilla
 - suuret tietomassat

- Julkaisuarkistoaineiston kysymyksiä:
 - tarvitaanko metatietovarannossa jos löytyy jo julkaisuarkistosta?
 - metatietovarannon laajemmat kuvailutiedot
 - painettujen ja e-julkaisujen löytyminen samasta paikasta
 - metatiedon kulkusuunta?
 - kuvailutiedon laatu/yhteensopivuus?

E-aineiston mahdollisuuksia Melindassa

- E-kirjapakettien keskitetty tuonti Melindaan
- E-vapaakappaleiden luovuttajilta saadut kuvailutiedot kaikkien käyttöön
- Kahdensuuntainen julkaisuarkistoliikenne

E-kirjapakettien keskitetty vienti Melindaan ja paikalliskantoihin

- Tarvitaan:
 - tietuepaketti ja sen päivitykset aineistotoimittajalta
 - tieto organisaatioista, joilla paketti on käytössä ja jotka haluavat sen tiedot Melindaan
- tietuepaketin keskitetty vienti Melindaan
 - Melindaan sopivaan muotoon konvertoidut tietueet varustettuina kirjastojen tietokantatunnuksilla
- replikointi paikalliskantoihin
 - tietueen muokkaaminen replikointisäännöillä
 - paikallisten linkkien ja muiden tietojen luonti

■ ■ ■ ■

- tietueiden korjaaminen ja täydentäminen Melindassa, muutosten replikoituminen paikalliskantoihin
- aineistontoimittajalta saatavat päivitykset ja poistot Melindaan, replikoituminen paikalliskantaan
- Haasteita:
 - tietuepakettien massiivisuus
 - samat aineistot useissa paketeissa
 - sama aineisto samallakin organisaatiolla useasta paketista tai lisensoituna ja ostettuna

E-vapaakappaleiden kuvailu luovuttajilta

- E-vapaakappaleiden ohessa luovutetaan myös aineistoa koskevaa metatietoa
- Itse e-vapaakappaleet ovat käytettävissä ainoastaan vapaakappalekirjastojen vapaakappaletyöasemilla, mutta niiden metatieto on tarkoitus tarjota Melindassa myös muiden organisaatioiden käyttöön
- Halutaanko metatiedot viedä myös muiden vapaakappalekirjastojen paikalliskantoihin automaattisesti?

Kahdensuuntainen julkaisuarkistoliikenne

- Julkaisun perustiedot (esim. opinnäytteen tekijän syöttämät) tuodaan julkaisuarkistosta Melindaan ja kirjastotietokantaan
- Tietojen tarkistus ja täydennys Melindassa, esim:
 - kirjastoammattilaisen tekemä sisällönkuvailu
 - linkitykset muuhun kuvailutietoon: auktoriteettitiedot, muut julkaisut
- Täydennettyjen tietojen päivittäminen julkaisuarkistoon

Metatietovarannon ja e-aineistojen yhteiselo tulevaisuudessa

- Miten RDA käsittelee e-aineistoja?
- Finnan, UKJ:n sekä muiden uusien järjestelmien mahdollisuudet ja vaatimukset
- E-aineistojen haun, niiden käytön hallinnan, ja niitä kuvailevan metatiedon tuotannon työkalujen yhteentoimivuus

Kysymyksiä, kommentteja?

melinda-posti@helsinki.fi

minttu.hurme@helsinki.fi